

VAROVANJE JUTRA¹

ALAIN BADIOU

Ko se moja misel obrne k sledem, spisom, celo telesu, ali obrazu, recimo, lepoti, ali pa zapeljivosti Jeana-Françoisa Lyotarda, vselej pomislim na noč. Na noč, kolikor je noč nek red, ko dan istočasno postane vse bolj nemisljiv, kjer pa vendarle obstaja, vsaj moral bi obstajati, neizrekljivi zaris tega, kar se bo zgodilo kot figura jutra.

Ta naslov sem, govoreč o *Le Différend* [Navzkrižju], našel, si ga izposodil, od latinskih prevodov Biblije »*Custos, quid noctis*«, »Varuh, kaj je z nočjo?«. Za katero noč je šlo? Za noč, ki je prišla oziroma ki je padla na politiko kot zvrst. Gre za eno izmed vztrajno ponavljajočih se tem *Le Différend*: tisto, kar se nam je zgodilo, je dojetje, da politika ni zvrst diskurza. Politika je namreč množstvo zvrsti, je bit, ki ni bit, temveč bit tistih »obstajajo« [des »il y a«]. Ali še drugače, politika je »eno izmed imen biti, ki ni«. Ta noč je bila po Lyotardu odtlej naše mesto: tisto, čemur je sam posvetil, absolutno, petnajst let svojega obstoja, sam pa sem temu posvetil še veliko več, ni nič več kot eno izmed imen biti, ki ni. S čimer bi lahko, če hočete, razumeli, da je politika vse, toda pod neko heterogeno diseminacijo, ki prepoveduje, da bi ji posvetili obstoj, bi lahko tudi rekli: politika ni nič, ni več nič. Ne pozabimo, nikoli ne pozabimo, da J.-F. Lyotard, ko komentira leta 1986 svoje delo *Économie libidinale* iz leta 1984², govori o »divjem obupu, ki se v tem izraža«. Ta obup je obup politike, ki izginja. In spomnimo se tudi komentarja že same besede »odklon« [*dérive*³], ki ga je Lyotard podal leta 1973 v svojem delu *Dérive à partir de Marx et Freud*. »Odklon« ne samo zoper dialektično logiko rezultata, ne samo zoper Um:

¹ Prevedeno po: Alain Badiou, »Le gardiennage du matin«, v: Jean-François Lyotard, *L'exercice du différend*, PUF, Pariz 2001, str. 101-111.

² [Letnica izida Lyotardovega dela je napačno navedena. Delo je v izvirniku izšlo leta 1974. Op. prev.]

³ [Fr. beseda *dérive* ima številne pomene – odklon od prave smeri, odcep, odvod, deviacija, brezvoljno prepustitev toku, oddaljitev, izvedenka, izpeljanka, izpeljava itn.]

»Kapitala nočemo uničiti zato, ker ni umen, temveč zato, ker je.« In ne zgolj proti kritiki: »Treba se je oddaljiti [*dérivée*] stran od kritike. Še več, odklon je po samem sebi konec kritike.« Toda v temelju odklon, ki spremlja, udejanja, poudarja, melanholični odklon samega kapitala.

J.-F. Lyotard lahko reče – in to je politika kot eno izmed imen biti, ki ni, to je noč, na katero bedi misel:

»Tisto, kar je nova generacija dovršila, je skepticizem Kapitala, njegov nihilizem. Ni stvari, ni oseb, ni meja, ni vednosti, ni verovanj, ni razlogov za živeti/umreti.«

S to odsotnostjo živeti/umreti se bo moral J.-F. Lyotard trdo spopasti, jo prekoračiti, misliti. In se tega držati, ob nedvomnem pridržku do ljubezni. Kajti ljubezni bo vselej podelil status izjeme, celo ob najbolj intenzivnem političnem samozatajevanju. Ko govori o samem sebi in o svojem prijatelju Pierru Souyriju, Lyotard spomni na to, da so dvanajst let »svoj čas in vse svoje zmožnosti mišljenja in delovanja posvetili edinole podvzetju kritike in revolucionarne usmeritve skupine 'Socialisme ou barbarie'«. A dodaja: »Nič drugega razen ljubiti se nam v teh letih ni zdelo vredno enega samega trenutka, ki bi nas od tega odvrnil.«

»Razen ljubiti.« Gotovo v zadnjih zabeležkah o svetem Avguštinu odmeva ta izjema. Toda, kar zadeva ostalo, je v tem meniškem, energičnem, težkem samozatajevanju pod imenom revolucionarne politike obstajala nekakšna izguba, nek pokop. In to toliko bolj obsežen, kolikor je polagoma prejel obliko neke zapovedi. Imperativ noči, neke določene noči. Tako leta 1989, v Predgovoru k tekstom o Alžiriji, nastopajo te robate izjave – najprej: »Vse kaže na to, da je z marksizmom kot revolucionarno perspektivo konec in da je nedvomno tudi konec vsake resnične revolucionarne perspektive.« In bližje nočni zapovedi: »Načelo radikalne alternative kapitalističnemu gospostvu je treba opustiti.« Beseda »treba«, označevalec imperativa, je v tekstu podčrtana.

Lyotardova misel je neka dolga, boleča in kompleksna meditacija o tisti nalogi, ki nam je bila po njem podeljena. Dolžnost vzeti nase noč, ne da bi propadli. To bi lahko rekli tudi takole: kako se upirati brez marksizma, se pravi, brez objektivnega zgodovinskega subjekta, ter celo, nemara, kot zapiše Lyotard, »brez določljivih ciljev«? Kje je poslej, če je politika kot opuščeno ime, mesto zvestobe neuklonljivemu? Kje je v noči naš odklon?

Tu, na hrbtni strani slepega in zaslepljenega vztrajanja Kapitala, obstaja neizrekljiva luknja jutra. V zadnji instanci, pod združenimi imeni otroštva, intimnega neuklonjivega, zakona, nepomnivega neuklonjivega. A morda tudi v celotnem spisku imen, ki so tvorili ogrodje filozofskega odklona J.-F. Lyotarda tekom treh desetletij.

Tudi samo besedo »marksizem«, katere izbris je ena izmed temeljnih danosti noči, katere razpršitev v Lyotardovi misli izpolnjuje anti-spekulativni prelom, tudi to besedo bi lahko obrnili, in imenovali varovanje jutra. Ob svojem navzkrižju s Pierrom Souyrijem in v izvajanju tega samega navzkrižja J.-F. Lyotard odkrije, da se v trenutku, v katerem je marksizem »megleno zastareli« diskurz, v trenutku, v katerem določeni naši izrazi postanejo »neizrekljivi«, v njem znajde pod njegovim imenom »nekaj, neka oddaljena trditev, ki uhaja ne le zavrnitvi, temveč onemoglosti in ki nad hotenjem ter mišljenjem ohrani vso svojo avtoriteto«. In J.-F. Lyotard sklene v odlomku, ki je zame odločilnega pomena:

»Na svoje presenečenje sem izkusil tisto, kar v marksizmu vzdrži vsak ugovor in kar vsako spravo, celo v teoriji, dela za prevaro: v družbi obstaja v igri več nekomenzurabilnih vrsti diskurzov, nobeden izmed njih ne more transkribirati vseh, kljub temu pa vsaj eden izmed njih, kapital, birokracija, svoja pravila vsiljuje drugim. Ne zadošča, da to edino radikalno zatiranje, ki žrtvam prepoveduje, da bi pričale proti njemu, razumemo in da smo njegov filozof, treba ga je tudi uničiti.«

Gre za tekst, ki v temelju pove vse, kar mišljenju omogoča, da v noči varuje moč jutra. Dovolite mi, da poudarim te opore oziroma te šanse.

1. Najpoprej – in v tej točki je moje strinjanje z Lyotardom globoko, bistveno – obstaja množstvo. Naj bo noč še tako uniformna in vsiljena, pada zgolj na heterogeno in množtvenost. Bit je po svojem bistvu pluralna. Navajam paragraf 132 iz dela *Le différend*: »Skratka, obstajajo dogodki: nekaj se zgodi, kar ni tavnološko s tistim, kar se je zgodilo.« Kar bi ravno tako lahko rekli: obstajajo singularnosti. In kar se nahaja v razpršeni obliki vprašanja: Se dogaja? Ali še drugače: obstajajo realno lastna imena. Paragraf 133: »Pod svetom razumem mrežo lastnih imen.« Lastno lastnim imenom je, da noben stavek sam na sebi ne more pretendirati na to, da bi izčrpal njihovo pluralnost.

2. Zatiranje je seveda v tem, da zgolj ena izmed vrsti diskurza, Kapital, svoja pravila vsiljuje drugim. In ker ne obstaja alternativni politično-zgodovinski subjekt, ker ne obstaja proletarijat, je to vsiljenje v nekem pomenu neobrnljivo oziroma večno. Kapital je nočno ime biti, ki je. Toda vsiljenje pravila je zgolj površina ujetja. Nekomenzurabilnost vrsti dogodkov, heterogeno tistega, kar se zgodi, lahko, ontološko rečeno, zgolj vztraja, ne odneha. Neuklonljivo pod pravilom, ki zaukazuje njegovo redukcijo, ostaja takšno, tiho.

Zaradi tega motiva »marksizem«, ki je bil za Lyotarda ime politike, ostaja oziroma bi lahko ostal med drugimi, vključno z vsako umaknjeno politiko, ekonomsko ime za neuklonljivo.

To gibanje je bilo že načrtano v delu *Dérive à partir de Marx et Freud*. Šlo je za, in s tem se pač strinjam, kritiko birokratske teme učinkovitosti. Lyotard je postavil močno tezo, da so revolucionarne partije in skupine izgubile »privilegij transformacijskega delovanja«. Kar bi se v mojem jeziku danes glasilo: politika ne sodi v red oblasti/moči [*pouvoir*], temveč v red mišljenja. Ne meri na transformacijo, temveč na ustvarjanje možnosti, ki jih prej ni bilo mogoče formulirati. Politika se ne deducira iz situacij, saj jih mora predpisati.

Toda kaj na tej, še vedno kritični osnovi razkrije Lyotard? Tisto, kar sam imenuje »nek drug dispozitiv« in o katerem pravi, da je glede na Kapital, »v nedialektičnem, nekritičnem, toda nezdržljivem razmerju«.

To je nedvomno osrednji problem modernosti. Kaj je razmerje negativnosti? Kaj je to ne-dialektična drugost [*altérité*]? Kaj je to ne-kritična nezdržljivost? V ozadju gre za dve poti:

- Pot infinitizemalnega negativnega, praznine brez predikata, množstva, ki ga je mogoče matematizirati in ki je indiferentno. Razmerje je torej čisto logično prikazovanje. Politika je ohranjena v svoji dnevni moči, saj nima in nikoli ni imela potrebe po alternativnem subjektu. »Proletarec« je ime disparatnih in sekventnih singularnosti, ne pa ime historične moči. To je pot, po kateri sem krenil tudi sam in ki jo je Lyotard vselej kritiziral kot smrtno poistovetenje deskriptivnih in normativnih stavkov, ali kot na glavo postavljeno ohranjanje rajneke velike Pripovedi.
- Druga pot, v načelu skupna Lyotardu in Deleuzu, si razmerje brez negativnosti, nedialektično drugost izposoja od bergsonovskega dispozitiva življenja oziroma kvalitativnega trajanja. Na primer: »Obstaja zaznava in produkcija besed, praks, oblik, ki so lahko revolucionarne brez zagotovila, če so dovolj občutljive, da bi se odklonile od velikih struj, velikih *Triebe*, velikih tokov, ki bo premestila vse vidne dispozitive in spremenila sam pojem operativnosti«. Vidimo: odklon predpostavlja kvalitativni pritisk toka [*flux*].

Toda naj sta še tako različni, pa se aksiomatska in vitalistična pot razlikujeta zgolj v točki, kako misliti razmerje, ne da bi se zatekli po pomoč k negativnosti; kako misliti nemerljivo brez transcendence mere. Jutranja poteza noči, tisto, kar mora misel varovati, je potemtakem to, da obstajajo »združljiva« [*compossibles*] množstva, ki pa so »nemisljiva« [*incompensables*] po formuli, ki jo je predlagal Lyotard kot formulo zastavkov odklona.

Torej obstaja množstvo. In obstajata nemerljivo in neuklonljivo. In nato na koncu teksta, ki ga tu razčlenjam, nastopi motiv destrukcije: »Ne zadošča, da to edino radikalno zatiranje razumemo in da smo njegov filozof, treba ga je tudi uničiti.«

Na tej točki se moramo ustaviti. Tisto, kar filozofijo loči od tega, kar je treba izterjati [*exigible*] z ozirom na krivico ali zatiranje, se glasi: »uničiti«. Ta »tudi uničiti« je tisto, kar presega filozofsko razumevanje. In če to »uničiti« nima, nima več za ime »politično«, kakšno je potem njegovo ime oziroma kakšna so njegova imena? Da, kdo v noči, v kateri se nahajamo in ki je zastarelost ter izbris politike, varuje jutro z upiranjem in uničenjem noči? Za Lyotarda obstaja v temelju eno samo vprašanje: Kaj je, kje je, odkod izhaja *barva*?

Da bi izpostavili to vprašanje, se je treba jutranje osvoboditi uniformnosti sence. Uniformnosti, katere skupni imeni sta Kapital in birokracija. Iztrganje, v katerem se razdela uničenje.

To iztrganje ima dolgo zgodovino, hkrati osebno in kolektivno, skorajda že pozabljeno, katere izvleček, bilanca, pojmovni saldo, je vendarle vsa Lyotardova misel.

Da, na tem mestu bi se želel pokloniti tistemu, kar je v njegovem jeziku *figura*. Tistemu Jeanu-Françoisu Lyotardu, za katerega ni nič bolj bistvenega od združitve zagrizene in subtilne misli, radikalne kritike z organizirano prakso, katere referenčna vez je bila tovarna. Tu želim počastiti Lyotarda tovarne Renault-Billancourt, saj iz tega vse izvira, z zadržkom, kot sem že pripomnil, obveznosti ljubiti. Koliko nas je, ne en sam teden, ali pa tri leta, pač pa petnajst let, in še dlje, merilo filozofijo z vatlom vitalne in misljive intenzivnosti, ki sestoji v srečanju zgodaj zjutraj z nekaj delavci? Koliko nas lahko govori odkrito in glasno kot J.-F. Lyotard še leta 1989 o »teh nekaj aktivistih, delavcih, zaposlenih in intelektualcih, ki so se zbrali, da bi nadaljevali teoretično in praktično marksistično kritiko, kritiko realnosti vse do njenih skrajnih konsekvenc?«

In to je nemara eno izmed sredstev, kako razlikovati tisto, kar Lyotard imenuje *figura*, od tistega, kar povsod imenujejo *podoba*.

Ko se Sartre, ki sta ga zmanipulirala Benny Levy in »Gauche prolétarienne«, povzpne na sod ob vhodu v tovarno Renault-Billancourt, je to *podoba*. To je preiščeni način, kako proizvesti prenosljivo, medijsko *podobo*; gre za reklamo. Ko leta dolgo obstaja, ob temi mesta »tovarna«, koncentracija mišljenja in delovanja, ko tam obstaja varovanje *jutra*, je to *figura*, ki je brez *podobe* in ki je noben medij ne more zajeti. Lyotard povsem upravičeno, brez kakršnegakoli širokoustenja, pravi, da je tekom teh let »skupina spoštovala askezo svoje lastne odmaknjenosti v korist besede, dane delavcem.«

To je tisto, kar bi rad pozdravil: da je lahko jutro nekega filozofa tovarna; ne v težkem substancialnem pomenu razreda, avantgarde ali ljudstva na sebi. Temveč, nasprotno, glede na lahkoto poti, vztrajnost svetlobe, odklona, začetka, nedialektične drugosti, nekritičnega razmerja. Skratka, glede na

politiko kot ustvarjenje, in sicer najpogrejš ustvarjenje malo verjetnih mest, nezaznavnih zvez.

»Vse do njenih skrajnih konsekvenc«, pravi J.-F. Lyotard. To načelo: vztrajati pri konsekvenci, naj jo ima prevladujoče mnenje za še tako skrajno, je filozofsko ključno. V moji lastni terminologiji je to sam zakon katerekoli resnice. Kajti vsaka resnica je stkana iz skrajnih konsekvenc. Obstaja zgolj ekstremistična resnica.

Kakšne prelome je za J.-F. Lyotarda treba prenesti v skrajnosti konsekvenc. V ozadju: očitni prelom Trockega s stalinističnim terorizmom v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Potem, po vojni, prelom s tem prelomom, saj trockizem, kot pripominja Lyotard, »ni zmož definirati narave razreda v družbah, ki so jih imenovali komunistične«. Vstop v skupino »Socialisme ou barbarie« leta 1954. Nemiri ob izstopu Clauda Leforta iz te skupine leta 1958. Od leta 1960 dalje prvi dvomi o politiki kot generičnem oziroma usodnem imenu neuklonljivega.

»Že več kot stoletje je tega, kar je res, da proletariatu ni bila storjena 'partikularna krivica, temveč krivica na sebi'. Toda problem, ki ga postavlja ta globoki razpad aktivnosti in idealov, je prav v vednosti, od kod, s katerimi sredstvi, se lahko odtlej izrazi, organizira, bojuje revolucionarni projekt.

V tej družbi umre določena ideja politike. Prav gotovo tej ideji ne more vdihniti življenja 'demokratizacija' režima, ki jo reklamirajo brezposelni politikanti, ali pa ustvarjenje 'velike poenotene socialistične stranke', ki bi bila zgolj združitev odpadkov 'levice'. Vse to je brez perspektive, malenkostno v primerjavi z realnimi dimenzijami krize. Čas je, da se revolucionarji prilagodijo meri revolucije, ki jo je treba izpeljati.«

Tu lahko vidimo, da nemerljivo izvira iz tega, da nismo po meri.

Leta 1964 veliki razcep skupine, na eni strani C. Castoriadis in na drugi skupina »Pouvoir ouvrier«, ki se ji, čeprav z vse večjim dvomom, priključuje Lyotard.

In leta 1966 sledi razpustitev skupine »Pouvoir ouvrier«. Pretrganje stikov s prijateljem in pobudnikom skupine, Pierrom Souyrijem. In leta 1968 za Lyotarda očitnost, da je proletariat v najboljšem primeru nadležna zaščitnica, da je domnevni-subjekt amorfen, da je zgodovina blodnjava. Kar poetično izrazi tekst »Désirévolutions«:

»Toda samo bistvo zgodovine je bila praznina v katero smo zmetali svoje kamne odsotnost vsake referencialnosti tipajoča noč *Nasilje odsotnega smisla* odtrgano vprašanje in zalučano onstran vsake institucije

Negativnost izziva tisto kar jo zatira ali reprezentira Pod njeno gesto po-božni diskurz političnega raja naj bo od danes ali od jutri postane nič-en Niso videli tega Da tisto kar pričinja ni kriza ki bi vodila v neki drug režim ali sistem po nekem nujnem procesu Da želeni drugi ne more biti drugi kapitalizma saj je bistvo kapitalizma v tem da ima v sebi svojega drugega in tako se ga polasti Da drugi ki so si ga odkrito želeli ki je in bo drugi je drugi predzgodovine v kateri smo vklenjeni *krik izgubljen v zapisu* ubijalske podobe tolažeča glasba prepovedana ali patentirana iz-najdba igre ki je prelomila na dvoje delo in prosti čas vednost skicirana v znanosti ljubezen v seksu In odprto oko družbe v njenem okolju grško oko njihova politika je uporabljena da bi vanj nasula pesek Tisto kar je bilo napovedano je začetek zgodovine odprtja očesa Ne morejo videti«

To je tisto, kar bi lahko prevedlo tudi vprašanje: kje je barva? Gre za tipično vprašanje jutra: kaj je odprtje očesa?

Odprtje očesa za neko misel? Migljaj z očesom, komajda preblisk. Misel: komajda oblak. Prav to pravi Lyotard – poslušajmo:

»Misli niso sadovi zemlje. Niso shranjene v načrtih v veliki zemljiški knjigi, razen zaradi udobja ljudi. Misli so oblaki. In obrobje oblaka ni natanko merljivo.«

Odprtje očesa za oblak, to je ustrežanje dveh pripadajočih gibanj. Eno je utripanje, odprto/zaprto. Drugo je figuralna premestitev. Lyotard ne bo nehal iskati točke reverzibilnosti, ki nastopa tudi kot sovpadanje⁴. Točke, v kateri se je oko odprlo za najbolj neverjetno figuro oblaka.

Lahko bi tudi rekli: misliti, to je neujemajoča postavitve drugega na dru-gega zunanjega in notranjega navzkrižja. Niti oblak niti oko nista spravljiva, še manj drug z drugim kot vsak sam s seboj. Mutacija figure se vrši nedolo-čeno dolgo in odprto nikoli ne more, tudi negativno ne, izhajati iz zaprtega. Treba je zajeti nedialektično točko, utripanje, premestitev in končno: do-godek neuklonljivega, utripanje, ki je naknadno usklajeno s premestitvijo. Čudež. Misel navsezadnje ni nič drugega kot čudež in zaradi tega je Lyotard vse bolj shranitev misli videl v singularnosti umetnosti. Slikarstvo, figura, ali bolje: tam, kjer se figuralno bojuje proti pikturalnemu.

Vendar je treba to ponoviti: sama beseda »marksizem« je lahko še ved-no imenovala nedialektično točko, ki se jo da obrniti. Oglejmo si zadnji del *Pérégrinations*:

»Marksizem je torej kritično razumevanje prakse raztrganja, v dveh po-menih: razglasi raztrganje 'zunaj', v zgodovinski realnosti; raztrganje

⁴ [coïncidence – slučaj, istočasnost, sočasnost, skladnost. Op. prev.]

‘znotraj’ njega samega, kot navzkrižje, preprečuje, da bi bila ta razglasitev univerzalno resnična enkrat za vselej. Kot takšna ne podleže ovržbi, temveč je dispozicija polja, ki le-to omogoča.«

Praksa, ki poteka v dveh smereh/smislih [*sense*], potemtakem neusmerjena praksa. To oporo po Lyotardu išče filozof, ko se je končno iztrgal proletarski Pripovedi.

In nedvomno najino navzkrižje zadeva to, da sam bolj kot on poudarjam proces proti čudežu, resnico proti figuram, matematiko proti govorici in pravu, odločitev proti prihodu, usmeritev proti obrnljivemu, tovarno kot politično mesto proti tovarni kot subjektu zgodovine. Morda bi Lyotard dejal, da sem bolj piktoralen, kot figuralen. Malce okoren in ne dovolj izhlapljiv. Še vedno moderen.

Dolgo časa sva imela skrajno napete odnose. Dogajanje po letu ‘68 je bilo nasilno, barvito, težko. Lyotard je preziral maoizem, ki je silovito navdihoval naša dejanja. Pomislite vendar! Že leta 1958 je skupina »Socialisme ou barbarie« objavila veliki Souyrijev članek z naslovom »La lutte des classes en China bureaucratique«. Dokazovanje, v dlakocepskem marksizmu, maoistične sleparije, je bila specialnost Lyotarda in njegovih prijateljev. In to zadev, verjemite mi, ni ravno olajševalo. Še manj pa tisto malo vere, kolikor jo je imel v ključni označevalec naše misli, označevalec »mase«, podan v smernici, delovanju, demokraciji mase. Oktobra leta 1972 je zapisal:

»Ne recite, da vemo, kaj želijo ‘mase’. Tega ne ve nihče, še manj one same. Nič se ne bi spremenilo, če bi vi, ki se delate za sluge želje mas delovali v skladu z vašo predpostavljeno vednostjo, in privzeli njihovo vodenje.«

Da, med nama je obstajal politični prepad. Potem se je politika, kot privilegirano mesto neuklonljivega, zanj umaknila. Zame, ki trdim, da je politika postopek resnice, sklenjena v niz dogodkovnih singularnosti, je to ostala, in z njo tudi tovarna. Zaradi tega je bil možen določen mir. In med nama je obstajala, od daleč, prijazna in neraziskana »naklonjenost«, kakor jo je v svojih posvetilih imenoval. Pripomniti je treba, da najini kmečki predniki prihajajo iz iste vasice, izgubljene na planotah Haute-Loire. Imenuje se Moudeyres. Na pokopališču v Moudeyresu so pokopani samo Badiouji in Lyotardi, spravljene ne toliko s smrtjo, kolikor z brezdanjo globino časa.

Dandanes najino navzkrižje vidim na zelo omejen in določen način, kar pa ga ne zmanjšuje, ravno nasprotno. Gre za, kot vselej, tako kot pri Deleuzu, imanenco in transcendenco. Ključna izjava, s katero Lyotard v *Navzkrižju* določi glavno zahtevo filozofije, se glasi takole: »Stavek, ki formulira splošno obliko operacije prehoda od enega stavka k drugemu, je tudi sam podvržen

tej obliki operacije prehoda.« Kar bo izrekel, v kantovskem besedišču, ki ga je imel rad in kot so počeli vsi Heglovi sovražniki: »Sinteza niza je ravno tako element, ki pripada nizu.«

Sploh ne! Tega sam ne mislim. Obstaja presežek realnega, zunaj-mestnega [*hors-lieu*], odmika. Če to imenujemo transcendenca, toliko slabše. Najplehkejši primer je v tem, da sinteza tistega, kar tvori končno celo število, ni končno celo število, temveč je neka nedosegljiva entiteta v pravem pomenu besede. Imanentno načelo tistega, kar se ponavlja, ali si sledi, se niti ne ponavlja, niti ne sledi.

V tem je nedvomno vsa poanta, ki naju loči, kar zadeva tisto noči, kar je treba varovati v prihodnjem pretekliku jutra. Serialna logika odklona na eni strani, lokalizacija točke presežka, na drugi. Nedosegljiva končnost otroštva na eni strani, izčrpana zvesta projekcija tistega, kar tvori izjemo, na drugi.

Konec koncev gre, menim, za navzkrižje o neskončnem. Ali za njegovo zvezo s končnim. Kjer je razvidno, da sem sam manj Heglov sovražnik, kot je on sam, in manj pripravljen popustiti Kantu, hkrati motivu Zakona, in da entuziazem ni konec koncev nič drugega, kot zapiše Lyotard, kot »skrajno boleča radost«.

Navzkrižje o bistvu neskončnega, ne pa tudi zares o njegovi rabi. Bistveno je navsezadnje v tem, da pod imenom neskončnega ohranimo ontološko suverenost množstva. Lyotard v *Le différend* zavrne pojem človekovih pravic. Ne »pravica« ne »človek« ne ustrezata, pravi zelo ustrezno. Trdi, vselej točno, da tudi »pravice drugega« ne veljajo nič več. In na koncu predlaga veličastni izraz, ki se mu priklanjam: »avtoriteta neskončnega«.

Tako. Danes bi ob tem strinjanju rad sklenil. To filozofsko občestvo pod avtoriteto neskončnega, ki zavezuje tako k popotovanju kot uničenju, ki zavezuje k tistemu, kar ni filozofsko. Zaveza, ki je vsa v misli, a za kar misel ne zadošča. V moji govorii obstaja predhodna odločitev. In v njegovi govorici afekt. V *Le différend* je zapisal: »Marksizem, kot občutek navzkrižja, se ni končal«. Recimo takole: politika kot presežna odločitev ostaja. In z J.-F. Lyotardom imava afektirano navzkrižje, kot je to hotel Rimbaud, *mesto in formulo*.

Prevedel Peter Klepec